

קונטרס

שיחות מעניין התבודדות

לְרַגֵּל שַׁבַּת בְּיָנוּ לְבֵין קוֹנֵנוּ
'שַׁבַּת שְׁפָכִי' - פְּרִשְׁת בְּלֶק

נשמעו ברבם לדור אחרון מזקן אנשי שלומנו
הרב החסיד רבי לוי יצחק בענדער זכרוננו לברכה

באו לדפוס בסדרת הספרים
שיח שרפי קודש

בהשגות
אגדת "משך הנחל"
להדפסת והפצת ספרי מוהר"ן מברסלב זיע"א

לזכרון עולם בהיכל ה'

לעדי עד יוחק בספר החסיד המופלא והמופלג במעשיו ומידותיו, הוא הגבר הקים עולה של הדפסת ספרי רבינו ומסר נפשו כל ימיו להשקות ולהדוות צמאונם של ישראל מאוצרותיו של רבינו הקדוש הננמ"ח במחשבה דיבור ומעשה כתב הדפים והפיץ אלפים ורבבות ספרי קודש מתורת רביה"ק ותלמידיו

אברהם נחמן שמחה דה"ח רבי

זויצהנדלר זצ"ל ב"ד אלעזר

מייסד אגודת "משך הנחל" להדפסת והפצת ספרי מוהר"ן מברסלב זצ"ל
גלב"ע ביום כ"ד אדר ב' תשע"ד

ת.נ.צ.ב.ה

נדפס בארץ ישראל על נייר חו"ל שאין בו חשש חילול שבת ח"ו - Printed In E. israel

בתי כנסיות, ישיבות, ספריות, בתי כלא וכדו' המעוניינים לקבל חינם את ספרי מוהר"ן מברסלב זצ"ל יפנו במכתב בקשה בדואר לכתובת דלהלן.
כמו"כ ניתנת אפשרות להנציח בספרים שמות יקיריכם שזחלם לעולמם

דבר פרטים נא לפנות אגודת משך הנחל ת.ד. 5719 ירושלים 91056
טלפון 02-627-3120 פקס 02-626-2579
לתרומת קודש עבור הדפסת ספרי רבינו"ל ניתן להפקיד בבנק הדואר מס' חשבון 7-37621-4

©

copyright

שיח שרפי קודש - תש"פ

כל הזכויות שמורות הן על פי דין תורה והן להבדיל עפ"י החוק הבינלאומי, ואנו אוסרים בכל תוקף כל אופן של הדפסה, צילום והעתקה, תרגום, איכסון במחשב, וכל כיוצא בלי רשות מפורשת בכתב מהמלבי"ד, ואין הספר נמכר אלא על מנת הנ"ל וכן שלא ייעשה בו שימוש שלא כדיון, ושארית ישראל לא יעשו עולה

הַתְּבוּדוֹת

[ראה גם לקמן בערך 'תפילה'; 'שיחות השייכות לליקוטי מוהר"ן' קמא סימן נ"ב ('הניעור בלילה') ותנינא סימן כ"ה ('התבודדות'); וכן לקמן סימנים קמ"ד קס"ד ר' תר"ז תר"ט תש"נ תתקט"ו]

פח

ד'אָגה ב'לֵב אִישׁ י'שִׁיחָנָה" - זֶהוּ קָדֵם שְׁנַפְטָר מֵהַצָּרָה; וְאַחַר כֵּן:
 "ב'רְצוֹת י'י ד'רְכֵי אִישׁ" (משלי טז ז), אַתָּן דְּדִין כְּאַתָּן דְּדִין
 וְכו':

[השמטות לליקוטי מוהר"ן]

פט

צָרִיךְ כָּל אָדָם לְשַׁפּוֹף שִׁיחוֹ לְפָנֵי ה' בְּכָל יוֹם וַיּוֹם לְבַקֵּשׁ עַל נַפְשׁוֹ מֵה'
 תְּבַרְךָ שִׁיזְעָהוּ לְקַרְבוֹ לְעַבּוֹדָתוֹ תְּבַרְךָ בְּאַמֶּת, וְזֶהוּ יְסוֹד הַפֶּל
 שֶׁכָּל עַבּוֹדָתוֹ וַיְהִדוּתוֹ תְּלוּי בְּזֶה כְּמִבְאָר אֲצִלְנוּ כְּמָה פְּעָמִים, וַיּוֹתֵר מִמָּה

א. ראה משלי י"ב פסוק כ"ח וגמרא יומא ע"ה ע"א.

ב. שנדפסו על ידי מוהרנ"ת בסוף ספר 'סיפורי מעשיות' דפו"ר, אוסטרעה תקע"ה. [נמצא כיום ב'חיי מוהר"ן' הוצאת משך הנחל עמוד שע"ז].

ג. ראה בליקוטי תנינא סימן כ"ה: "ההתבודדות היא מעלה עליונה וגדולה מן הכל, דהיינו לקבוע לו על כל פנים שעה או יותר להתבודד לבדו באיזה חדר או בשדה ולפרש שיחתו בינו לבין קונו וכו' שיקרבו אליו לעבודתו באמת וכו'", עיין שם; וראה ב'שיחות הר"ן' סימן ס"ח: "מי שירגיל עצמו לנהוג הנהגה זו בכל יום על כל פנים שעה אחת, בוודאי יזכה להתקרב אליו יתברך באמת וכו'"; ושם בסימן קפ"ה: "גם זאת היתה הנהגה כלליות שהזהיר את כל אחד ואחד, דהיינו להתבודד בכל יום ויום ויפרש שיחתו לפני השם יתברך, ולבקש מלפניו רחמים ותחנונים לזכות להתקרב לעבודתו יתברך וכו'".

שְׁפָתוֹב שָׁם שְׁמַעְנוּ מִפִּי הַקְדוֹשׁ בְּעַל פֶּה כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים כַּמָּה שִׁיחוֹת
 נוֹרְאוֹת בְּעֵנֶן זֶה שָׂאִי אֶפְשֶׁר לְבָאֵר הַכֹּל בְּכֶתֶב; וְאָמַר שְׁפָל הַצְּדִיקִים
 וְהַפְּשָׁרִים לֹא זָכוּ לְבֹא לְמָה שְׁבָאוּ כִּי אִם עַל יְדֵי זֶה, עַל יְדֵי שִׁיחָה בֵּינוּ
 לְבֵין קוֹנוֹ בְּלִשׁוֹן אֲשַׁכְּנוּ שְׁמַדְבָּרִים בּוֹ, כַּמְבָּאֵר בְּסִפְרֵים הַנְּדַפְּסִים¹:

[ליקוטי הלכות פיקדון ג אות ז]

צ

עֲקַר הַפֶּתַח וְהַדְרָךְ לְתִשׁוּבָה הוּא לְצַעֵק תָּמִיד מֵעוֹמֵקא דְּלָבָא לְהַשֵּׁם
 יִתְבָּרַךְ, יִהְיֶה אִיךָ שְׂיִהְיֶה, וְלֹא יִתְיַאֵשׁ עֲצָמוֹ מִן הַצְּעָקָה לְעוֹלָם,
 כְּאֲשֶׁר הִזְהִירָנוּ עַל זֶה אֲדוֹנָנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ ז"ל פְּעָמִים אֵין מְסַפֵּר בְּכַמָּה
 וְכַמָּה מֵיָנִי לְשׁוֹנוֹת:

[ליקוטי הלכות ערלה ד אות טז]

צא

בְּוֹדָאֵי צָרִיךְ כָּל אֶחָד לְקַיֵּם מַה שְׁהִזְהִיר רַבְּנוּ ז"ל, לְחַזֵּק עֲצָמוֹ תָּמִיד,
 וְאָמַר בְּפִרוּשׁ (שיחות הר"ן סי' שב) שְׁהֶעֱקַר הוּא "מִבְּטָן שְׂאוֹל
 שְׁוֹעֲתִי" (יונה ב ג); וְכָל אֶחָד נוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ כָּל כֶּף עַד שְׁנַדְמָה לוֹ כְּאֵלוֹ
 עָלָיו לֹא נֶאֱמַר זֹאת, כְּאֵלוֹ יֵרֵד יוֹתֵר מִבְּטָן שְׂאוֹל חֵס וְשָׁלוֹם, וְכְאֵלוֹ אֵין
 כְּכַחוֹ לְצַעֵק עוֹד, וְכְאֵלוֹ כְּכֹר צַעֵק הַרְבֵּה מְאֹד וְאֵינוֹ מוֹעִיל לוֹ, וְעוֹד

ד. ליקוטי תנינא סימן ק'; וראה עוד 'שבחי הר"ן' חלק א' סימנים י' י"א י"ב ט"ז שהעיד רבינו הקדוש על עצמו שהעיקר מה שזכה לעוצם מדרגתו היה על ידי ריבוי התפילות והצעקות להשם יתברך, עיין שם; וראה עוד ב'ספר חרדים' פרק ע"ג: "לעיתות רצון יפוש עצמו במקום מיוחד, שלא יראוהו בני אדם, וישא עיניו למרום אל מלך יחיד, עילת כל העילות וסיבת כל הסיבות, כמטרה לחץ וכו', כך שמעתי מפי מורי ורבי החסיד הקדוש כבוד רבי יוסף סאגיס זלה"ה, וכך הוא היה עושה, וכן מצאתי לרבי יצחק דמן עכו שכמה חסידים היו עושים כן בימיו, ודוק ותשכח כן בדברי הרמב"ם ורמב"ן וחובת הלבבות והרב רבינו יונה ז"ל", עיין שם.

דחיות הרבה פאלה וכאלה, ובאמת לא כן הוא, פי אני יודע האמת, שהוא ז"ל כגון בכל דבריו גם עליך בפרוש ועל כל אחד ואחד, ולא די שיכולין לצעק תמיד איך שהוא איך שהוא, גם על פי דבריו הקדושים והנעימים והיקרים והנפלאים והתמימים בתכלית אמתת עמקות התמימות באמת יכולין גם לשמח עצמו בכל עת, ולחטף היגון ואנחה להפכו לשמחה (עי' ליקוטי תנינא סי' כג):

[עלים לתרופה, מכתב מיום ה תצוה תקצ"ב]

צב

באמת אנו מאמינים, ומעט יכולין לראות ולהבין, שאף על פי כן איך שהוא בודאי לא נאכד שום דבור ושום צעקה אפלו משאול תחתיות ממש, כנשמע מפיו בפרוש פמה פעמים אין מספר:

[עלים לתרופה, מכתב מיום ד משפטים תר"ב]

צג

רבנו הקדוש רצה שיתנגעו בעבודת התפלה בכל הכחות - "אז מען זאל זיך מוטשען אויפן דאווענען מיט אלע כוחות":

צד

רבנו הקדוש אמר: "א יונגערמאן דארף שרייען און שרייען און שרייען צו דעם אויבערשטן" - "אברך צריך לצעק ולצעק ולצעק לה'

יְתַבְרַךְ"; בְּן שָׁמַע רַבִּי אַבְרָהָם בֶּן רַבִּי נַחֲמָן מְאָבִיו שֶׁשָּׁמַע מִמוֹהֲרַנ"ת
שֶׁשָּׁמַע זֹאת מִרַבְּנֵי הַקְּדוֹשׁ. (רבי לוי יצחק שמעה מפי רבי אברהם ב"ר נחמן):

צה

כְּשֶׁנֶּסַע רַבְּנֵי לְשִׁמְחַת נְשׂוּאֵיהָ שֶׁל אַחַת מִבְּנוֹתֵיהֶם לְוִי אוֹתוֹ הִרְבֵּה
חֲסִידִים בְּכַמָּה וְכַמָּה עֲגָלוֹת ('פִּירְל'אָךְ פִּירְל'אָךְ זַעֲנֵעַן גַּעֲפָאָרְן
דְּאָרְט מִיט'ן רַבִּין), וְהָיָה זֶה בְּזִמְן הַגָּשָׁמִים שֶׁל חֹדֶשׁ מְרַחֲשׁוֹן אֲשֶׁר
הוּא זְמַן הַסֵּתוֹ הַנִּקְרָא בְּלִשׁוֹנֵם 'אוֹסִין', וְהַדְּרָכִים מְלֵאִים אֲזוֹ טֵיט וְרֶפֶשׁ
מִהַגָּשָׁמִים, וּמַחֲמַת בֶּן עֵקָם וְסַבָּב בְּעַל הָעֲגָלָה אֶת הַדְּרָךְ סָבִיב סָבִיב
בְּדֶרֶךְ אֶרְכָּה יוֹתֵר, וְכָרַב מִמַּחֲיוֹתוֹ חֲזוֹר שׁוֹב לְדֶרֶךְ הַמְּלָךְ הָרְאוּיָה אֲשֶׁר
אֵין בָּהּ טֵיט וְרֶפֶשׁ. אַחַר כֵּן הִתְפָּאֵר בְּזֶה בְּעַל הָעֲגָלָה לְפָנֵי רַבְּנֵי,
בְּאִמְרוֹ: "זַעֲהֵסְט'זְשַׁע רַבִּי, מִיר הָאָבִן גַּעֲדָאֲרַפְט פֶּאָרְן גְּלִיִּיךְ דוֹרְךְ דִּי
בְּלֵאטְעס, זַעֲנֵעַן מִיר גַּעֲפָאָרְן אַרוֹם אוֹן אַרוֹם, אוֹן אֵיךְ הָאָב אוֹיִסְגְּעִמִּיטְן
דִּי בְּלֵאטְעס, אוֹן אֵיךְ בֵּין אַרוּיַף אוֹיפֶן גְּלִיִּיכֵן וְוַעֲג!" - "רַבְּנֵי רְאוּ,

1. ראה ב'שיחות הר"ן' סימן ש"ב: "דער עיקר איז (העיקר הוא): 'מבטן שאול שיועתי' (יונה
ב ג), 'עיין שם; ושם בסימן קכ"ט: "ואמר: אפילו כשנופלין לפעמים לתוך רפש וטיט, שקשה
לו מאוד לצאת משם - צועקין וצועקין וצועקין וכו"; וראה עוד שם סוף סימן ג; וב'ליקוטי
הלכות' ברכת המזון ה' אות ד': "[צריכים להתרחק] מדיעות רעות וסברות כוזבות של
המתנגדים אל האמת הנ"ל וכו' שמהפכין דברי אלהים חיים ואומרים שאסור להתפלל בכוח
וביגיעות ובמסירת נפש, ותולין עצמן באילן גדול כאילו קיבלו כך מצדיק גדול, ותולין בו
בוקי סריקי, כי חלילה לחשוב כזאת על צדיק אמיתי, רק הם בודים מליבם סברות שקר
כאלה שנמשכין מלימודים פגומים וכו"; ושם נדרים ד' אות כ"ז: "עיקר התשובה היא צעקה
וזעקה להשם יתברך וכו', וכלליות העצה על כל מיני בלבולים ומניעות והסתות וכו' - על
הכל 'ויצעקו לה' בצר להם וממצוקותיהם יצילם'; כי כשאדם צועק להשם יתברך הוא
ממשיך על עצמו קדושת יום הכיפורים וכו', ושם נתהפך הכל לטובה אם יהיה חזק לבלי
להתייאש עצמו מן הצעקה לעולם וכו"; ראה עוד לעיל חלק ב' סימן רכ"ו.

2. שמחת החתונה של מרת מרים בת רבינו עם מורנו הרב פנחס בן הרב מוואלטישיסק
התקיימה בשבוע הראשון של חודש חשון שנת תקס"ה, ראה 'חיי מוהר"ן' סימן קי"ז.

הֵינּוּ צָרִיכִים לְנִסּוֹעַ בְּדֶרֶךְ הַיִּשְׁרָה דֶּרֶךְ הַטֵּיט וְהַרְפָּשׁ, וְנִסְעָנוּ סָבִיב סָבִיב, וְדִלְגָתִי מִנְסֵעַ בְּדֶרֶךְ הַטֵּיט וְהַרְפָּשׁ, וְעֲלִיתִי בַּחֲזָרָה לְדֶרֶךְ הַיִּשְׁרָה!".

וְתִכְרַף נִעְנָה רַבְּנוּ וְאָמַר בְּזֶה הַלְשׁוֹן: "תַּעֲנִימִיתִים וְסִגּוּפִים אִיזוּ אֵן אֶלְטָעֶר טְרַאקֶט" צוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הַתְּבוּדוֹת אוֹן תְּפִלָּה אִיזוּ אַ נִייע וועג צוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ; אָבֶער מֶעֵן קוּמֶט אֶלְץ אַרויף אויף דָּעם אֶלְטֶן אוֹן גְּלִיכֶן וועג" - "תַּעֲנִיּוֹת וְסִגּוּפִים הִיא הַדֶּרֶךְ הַכְּבוּשָׁה וְהַיִּשְׁנָה אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הַתְּבוּדוֹת וְתְפִלָּה הִיא הַדֶּרֶךְ הַחֲדָשָׁה אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ; אוֹלָם בְּסוּפוֹ שֶׁל דָּבָר חוֹזְרִים וְשָׁבִים אֶל הַדֶּרֶךְ הַיִּשְׁנָה וְהַיִּשְׁרָה"ס:

צו

כְּשֶׁסָּפַר אֶחָד לְפָנָי רַבְּנוּ מִסְדֵּר חֲיָיו וּמַעֲסָק פְּרִנְסָתוֹ, אִיךְ שְׁמַתְפְּרִנֶּס מַעֲסָק הַחֲלָפְנוֹת, שְׁעוּמֵד בְּשׁוּק כָּל הַיּוֹם וְשׁוֹאֵל לְכָל אֶחָד: "מָה אַתָּה מַחְלִיף? מָה אַתָּה מַחְלִיף?" וְחוֹזֵר חֲלִילָה - אָמַר לוֹ רַבְּנוּ: "הֲרִי בְּאֶפְשְׁרוּתְךָ לְהַפְּךָ כָּל זֹאת לְתְפִלָּה, שְׁבִבְקֶךָ בְּטָרֶם תִּחַל בְּעִבּוּדְתְךָ תִּפְצִיר מְעַט בְּתְפִלָּה וְתֹאמַר: "רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם, רַחֵם עָלַי, וְאֵל תִּתֵּן לִי לְהַחְלִיף רַע בְּטוֹב וְכוּ' וְכוּ', פִּי לְמָה לִי לְהַחְלִיף וּלְהַמִּיר רַע בְּטוֹב?" וְכֵן תִּמְשִׁיךְ בְּצַעֲקָתְךָ כָּל הַיּוֹם בְּתְפִלָּה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ: "מָה אַתָּה מַחְלִיף? מָה אַתָּה מַחְלִיף?" - וְחוֹזֵר חֲלִילָה, פְּשִׁעָעוֹבְרִים וְשָׁבִים סוֹבְרִים שְׁפוֹנָה

ח. 'טראקט' פירושו דרך כבושה. (רל"י).

ט. דהיינו שמה שהיו יכולים לפעול בעבר אצל ה' יתברך על ידי תעניות וסיגופים, אפשר לפעול היום בדרך זו של התבודדות ותפילה; ודרך זו היא דרך 'חדשה' גם במובן זה שהיא נותנת חיות והתחדשות אף בסדרי התפילות הקבועות מכבר במהלך היום. (רל"י); וראה עוד ב'חיי מוהר"ן' סימן רס"ד: "אמר: התפללו עלי שאשוב לבריאותי, ואוליך אתכם בדרך חדש שלא היה מעולם; אף על פי שהוא בדרך הישן מכבר - אף על פי כן הוא חדש לגמרי"; וראה גם שם סימן שצ"ב; וכאן לעיל סימן ע"ג; ראה עוד בזה לעיל בחלק א' סימנים ק"ד וק"ה.

אָתָּה אֲלֵיהֶם בְּקִרְיָאֲתָךְ, וְאֵלֹוּ אֲלִיבָא דְאָמַת מִתְּפַלֵּל הַנָּךְ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ;
וְנִמְצָא שְׁכַל הַיּוֹם עֲסָקְתָּ בַתְּפִלָּה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ!"

צו

אֶחָד הַתְּאוּגֵן לְפָנָיו מוֹהֲרַנ"ת עַל כֶּף שְׂאִין לוֹ דְבוּרִים לְדַבֵּר לְפָנָיו
יִתְבָּרַךְ בְּשַׁעַת הַתְּבוּדוֹת; גָּעַר בּוֹ מוֹהֲרַנ"ת וְאָמַר לוֹ: "קְעַנְסֵט
נִישֵׁט זָאָן 'רְבוּנוּ שְׁל עוֹלָם רֵאטְעוּוע מִיךְ'? זָאָט מְעַן טוֹיִזְנֵט מָאל
'רְבוּנוּ שְׁל עוֹלָם רֵאטְעוּוע מִיךְ'!" - "וְכִי אֵינְךָ יָכוֹל לֹמַר 'רְבוּנוּ שְׁל
עוֹלָם הֲצִילָנִי? חוֹזְרִים וְאוֹמְרִים אֶלְךָ פְּעָמִים 'רְבוּנוּ שְׁל עוֹלָם
הֲצִילָנִי'!"

צח

מוֹהֲרַנ"ת אָמַר עַל דְּבָרֵי הַשְּׁל"ה הַקְּדוּשׁ בְּשִׁירוֹ (מִסַּכַּת יוֹמָא אוֹת קג)
"אֵין רְגַע בְּלֵא פִּגְע", שְׁכַשְׁם שְׂאִין רְגַע בְּלֵא פִּגְע', כֵּן
צְרִיךְ לְקַיֵּם 'אֵין רְגַע בְּלֵא פִּגְע' - דִּהְיֵנוּ תְּפִלָּה וּבְקִשָּׁה, "נִישֵׁטֵט
קִיִּין רְגַע אֶן תְּפִלָּה"; כִּי תַבַּת 'פִּגְע' יֵשׁ לָהּ שְׁנֵי פְּרוּשִׁים: לְשׁוֹן
'פִּגְע רַע' וּלְשׁוֹן 'בְּקִשָּׁה', וּשְׁנֵיהֶם אֶחָד, כִּי כְּשֶׁמְקִימִים 'אֵין רְגַע

י. וראה עוד 'חיי מוהר"ן' סימן תקצ"א.

יא. ראה בליקוטי תנינא סימן צ"ו: "שאפילו אם אינו יכול לדבר רק דיבור אחד, יהיה חזק בדעתו וידבר אותו הדיבור כמה וכמה פעמים בלי שיעור וערך, ואפילו אם יבלה כמה וכמה ימים בדיבור זה לבד - גם זה טוב, ויהיה חזק ואמיץ לדבר אותו הדיבור פעמים אין מספר, עד שירחם עליו השם יתברך ויפתח פיו, ויוכל לפרש שיחתו"; וב'חיי מוהר"ן' סימן ת"מ: "אמר: אפילו כשאין יכולין לדבר בהתבודדות רק תיבת 'רבונו של עולם' - גם כן טוב מאוד"; וראה מכתב רבי נחמן טולטשינער מיום ה' נשא שנת תר"ל; 'נתיב צדיק' מכתבים מיום א' יתרו תרל"ו, ב' ויחי תרל"ח, ה' ויקהל פקודי שנת תר"מ, ד' בשלח תרמ"ב.

בלי פגע ובקשה, נצולין על ידי זה מכל פגע רע, וזוכין לכל טוב³:

צט

אמר [מוהרנ"ת]: מה ששעור לו ה' תתברך כל כך לעת זקנתו, הוא מחמת שלקח עצמו מאד להתבודדות ולפרש שיחתו בינו לבין קונו; ואמר שאינו יכול לעשות שום דבר בלתי שיפרש שיחתו מקדם לפני השם תתברך⁴:

[כוכבי אור, אנשי מוהר"ן (ג) אות כב]

מוהרנ"ת אמר: "פארוואס גייט פיי מיר אויף דער עלטער די עבודה אזוי רעגולאר? ווייל איך האב געהאט אויף דער יוגנט אסאך התבודדות!" - "מדוע בזקנותי הולכת עבודת ה' שלי כל כך

יב. ראה 'כוכבי אור' חלק 'אנשי מוהר"ן' בסופו; ושם בחלק 'ששון ושמחה' תפילה ה': "אנו מאמינים באמונה שלימה שבאמת אין דיבור לריק חס ושלום, וכל דיבור ודיבור עושה רושם לטובה, עזרני להתחזק בזה בלי שיעור וערך בכל תנועה ותנועה, כי כבר הודעתנו שכמו שאין רגע בלא פגע, כן צריך לקיים אין רגע בלא פגע ובקשה"; ובהקדמת רבי אלטער טעפליקער לספר 'השתפכות הנפש': "מחמת שאין רגע בלא פגע בוודאי היו צריכין לקיים אין רגע בלא פגע ובקשה; אף על פי כן גם מעט הדיבורים שזוכה האדם לדבר לפניו וכו', גם זה יקר מאוד אצלו יתברך"; וב'עונג שבת' לרבי אפרים'ל מפשעדרוז (מכתב מיום ה' וישב תרצ"ט): "כמו שמובא 'אין רגע בלא פגע', ושמעתי אומרים שהעצה על זה להפוך את ה'פגע' לתפילה, כי תפילה נקרא גם כן 'פגיעה' כידוע (ראה ברכות כו:), ויתהפך הכל לטובה".

יג. ראה כת"י רבי יצחק אייזיק מבוקרסט: "תלמידו הרב רבי נתן, אחר ארבעים שנה להתקרבותו אל הרב רבי נחמן אמר על זה שנמצא בגמרא (ע"ז ה:): 'לא קם איניש על דעתיה דרבי עד ארבעין שנין', שעכשיו אינו עושה שום דבר קל בלא תפילה".

כְּסֵדֶר (הֵינּוּ יֵשֶׁר וְלֹא הַפְרָעוֹת)? מְחַמֵּת שְׁהִיָּה לִי בַּצְעִירוּתִי הַרְבֵּה
הַתְּבוּדוֹת!":

ק

סֵפֶר מוֹהֲרַנ"ת שְׁפַעַם אַחַת בְּמוֹצָאֵי שְׁבַת קִדְשׁ דְּבָר עֲמוּ אֲדוֹנֵנוּ מוֹרְנֵנוּ
וְרַבֵּנוּ זצ"ל מְמַעֲרַת אֵלֵיהּוּ שְׁהִיָּה שָׁם בְּעֵת הַיּוֹתוֹ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל,^ט
וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ ז"ל אֲזוּ בְּתוֹךְ דְּבָרָיו הַקְּדוּשִׁים בְּזֶה הַלְשׁוֹן: "הָאֵב אֵיךְ
מִיר אוֹיִסְגְּמָאֵלֵט: אָט דָּא אִיז גְּעִשְׂטאַנְען אֵלֵיהּוּ אוֹן הָאֵט גְּעֵהאַט
הַתְּבוּדוֹת!" - "צִיְרַתִּי לִי בְּדַעְתִּי: פֶּאן עֲמַד אֵלֵיהּוּ וְהַתְּבוּדָה!"^ט;
וְכִשְׁאֲדוֹנֵנוּ מוֹרְנֵנוּ וְרַבֵּנוּ זצ"ל אָמַר לוֹ זֹאת נִתְעוֹרֵר מְאֹד מְזֶה, פִּי הַזְכִּיר

יד. 'הרבה התבודדות' - הכוונה כנ"ל, שלא עשה שום דבר ללא תפילה. (רל"י).

טו. ראה בטור אורח חיים סימן רצ"ה: "ורגילין להזכיר אליהו הנביא [במוצאי שבת], ופירש בעל המנהיג הטעם לפי שהוא עתיד לבשר הגאולה, ואיתא בעירובין מ"ג ע"א: 'מובטח להן לישראל שאין אליהו בא לא בערבי שבתות ולא בערבי ימים טובים', ועל כן אנו מתפללין כיון שעבר השבת ויכול לבוא, שיבוא ויבשרנו"; [ובפנימיות העניין ראה ליקוטי קמא סימן קי"ז, 'אמרי פנחס' שער השבת אותיות מ"ט - נ"א].

טז. ראה ב'שבחי הר"ן חלק ב' סימן י"ח: "ובחול המועד סוכות [תקנ"ט] הלכו כל העולם וגם רבינו הלך עימם למערה של אליהו הנביא, ושם עשו כל העולם שמחה גדולה וריקודין ומחולות; והוא לא היה שמח כלל, רק ישב שם בהכנעה גדולה ובלב נשבר וכו', כאשר דרכו היה כן על פי רוב קודם שזכה לפעול מה שהיה רוצה בכל עת ובכל שעה, שהיה לו לב נשבר מאוד בכל פעם וכו'"; וראה עוד שם בסימן ט"ו שכשנכנס רבינו לארץ ישראל עמדו עם הספינה אצל הר הכרמל נגד מערת אליהו וכו'.

יז. ראה עוד את דברי רבי אברהם ישמעאל סגנוניטי תלמיד האור החיים הקדוש באגרותיו (תשע"ב אגרת ו') אשר מתאר את מסע רבו ותלמידיו לארץ הקודש, וכותב: "ועלינו אל ההר הקודש הר הכרמל, אל מערת אליהו הנביא ז"ל וכו', שיש להם בקבלה שהוא המדרש שהיה לומד בו אליהו ז"ל בקביעות", עיין שם היטב; [אבל מה שכתב שם באגרת ד' 'וזו היא מערת אליהו ז"ל האמורה (מלכים א יט ט) 'ויבוא אל המערה וילן שם' וכו'" - זה צריך עיון, כי זה היה בהר חורב כמפורש שם בסמוך (פסוק ח), ולא בהר הכרמל; וכן אי אפשר לומר שבמערה זו הסתתר מאחאב, כי מפורש בפסוק (מלכים א יז ה) שהסתתר בנחל כרית אשר על פני הירדן; וכן אין לומר שהיא מערת קבורתו, שהרי עלה בסערה השמימה (ראה מלכים ב ב יא); נראה איפוא שמערת אליהו זו אינה נזכרת במקרא ובחז"ל, אלא שמקובל

אֶת עֲצָמוֹ: הֲלֹא גַם אֲלֵיהוּ הָיָה בֶּן אָדָם בְּזֵה הָעוֹלָם, וְהִיָּתָה לוֹ
הַתְּבוּדוֹת, וְעַל יְדֵי זֶה זָכָה לְמִדְרָגָה כְּזוֹ שְׁלֹא טָעַם טַעַם מִיָּתָה וְכוּ!]
[פִּי הַבֵּין מְדַבְּרִיו הַקְּדוּשִׁים שְׁגַם אֲלֵיהוּ לֹא זָכָה לְמִדְרָגָתוֹ פִּי אִם עַל יְדֵי
זֶה], פִּי כָּל הַצְּדִיקִים הַגְּדוֹלִים לֹא בָּאוּ לְמִדְרָגָתָם פִּי אִם עַל יְדֵי זֶה,
וְכַמוּבָא בְּדַבְּרֵי הַקְּדוּשִׁים בְּמָקוֹם אַחֵר:"

[כוכבי אור, אנשי מוהר"ן (ג) אות כג]

הַשְׂיִיחָה הַנַּ"ל הִיָּתָה בְּעֵת שְׁאָמַר רַבְּנוּ אֶת הַתּוֹרָה "וַיְהִי נָא פִּי שְׂנִיִּם"
שְׁבַלְקוּטִי קָמָא סִימָן ס"ו", שְׁדַבֵּר אֲזַ עִם מוֹהֲרַנ"ת מַעֲנִין מְעַרְת
אֲלֵיהוּ זְכוּר לְטוֹב, וְהַבֵּין מוֹהֲרַנ"ת מַרְבְּנוּ שְׁלֹא בָּא אֲלֵיהוּ לְמִדְרָגָתוֹ פִּי
אִם עַל יְדֵי הַתְּבוּדוֹת פַּנ"ל; וְנִתְעוֹרַר מִזֵּה מוֹהֲרַנ"ת, וְהִלָּךְ אַחֵר כִּף
לְאִיזוֹ עֲזָרַת נְשִׁים וְעַסֵּק בְּתֵהִלִּים וּבְהַתְּבוּדוֹת בְּהַתְּעוֹרְרוֹת גְּדוֹלָה. בְּתוֹךְ
כִּף הָיָה אֶחָד מֵאַנְשֵׁי הָעִיר עוֹרֵף סְעוּדַת אַרוֹסִין, וְרָצָה שְׁמוֹהֲרַנ"ת יְהִיָּה
גַּם בֶּן עַל הַתְּנָאִים, וְחִפְּשׂוּ אֶת מוֹהֲרַנ"ת וְלֹא מְצָאוּהוּ; וְהַבֵּינוּ שְׁמִסְתַּמָּא
הוּא עוֹסֵק בְּהַתְּבוּדוֹת, וְהַחֲלוּ לְסַבֵּב בְּרַחֲבוּת וְלַצֶּעֶק: "רַבִּי נִתְּן! רַבִּי
נִתְּן!" - וְאֲזַ יֵצֵא לְחוּץ וְהִלָּךְ עִמָּהֶם לְסְעוּדָה:

קא

פַּעַם אַחַת כְּשֶׁדַבֵּר מוֹהֲרַנ"ת אֶת דְּבַרְיוֹ הַקְּדוּשִׁים וְעוֹרַר אֶת אַנְשֵׁי
שְׁלוֹמְנוּ לְעִבּוּדַת ה', נִעְנָה וְאָמַר: "טָאמְעַר אִיר בַּאֲשְׁמַלְצֵט אוֹן

מדור לדור ששם למד והתבודד אליהו הנביא זכור לטוב]; עוד בעניין מערת אליהו ראה
'מי מוהרנ"ת' חלק ב' סימן קנ"ח.

יח. ליקוטי תנינא סימן ק'; וראה עוד 'שבחי הר"ן' חלק א' סימן כ"ו.

יט. היינו במוצאי שבת פרשת ויחי שנת תקס"ז, שאז אמר רבינו הקדוש את האות ב'
שבתורה ס"ו, כהמשך לאות א' שאמר בשבוע שלפניו בעניין אלישע שקיבל פי שנים מרבו
אליהו הנביא, כמבואר ב'מי מוהרנ"ת' חלק א' סימן ט"ו.

בִּאשְׁמִירַט דָּאס נִישְׁט מִיט תְּפִלָּה - בֵּין אִיף אִיף נִישְׁט מְקַנָּא! - "אם
אִינְכֶם מְשֻׁמְנִים וּמִוֶּרְחִים אֶת הַדְּבוּרִים הָאֵלּוּ בְּתַפְלָה - אִינִי מְקַנָּא
בְּכֶם!"²; וַיֵּשׂ אֹמְרִים שְׂאָמַר זֹאת לְעִנְיָן הַחַיִּיב 'לְשִׁמּוֹן וְלִמְרִח' אֶת דְּבוּרֵי
הַהֲתַעֲוָרוֹת בְּלִמּוּד הַהֲתַחֲזָקוֹת שְׂגָלָה לָנוּ רַבְנֵינוּ³:

קב

מוֹהֲרַנ"ת אָמַר בְּזֶה הַלְּשׁוֹן: "וּוֹאוּ אִיף זְעֵה עֲרָגְעִין אַ קְלָקוּל, אָדְעַר
עַר הָאֵט גְּאָרְנִישְׁט גְּעֵהאַט קִיין הַתְּבוּדוֹת, טָאמְעַר הָאֵט עַר
גְּעֵהאַט - הָאֵט עַר גְּעֵהאַט וּוִינְצִיג" - "הֵיכֵן שְׂאָנִי רוֹאָה אִיזֶה קְלָקוּל
וְעוֹלָה, אוֹ שְׂלֵא הֵיזֵה לוֹ כְּלָל הַתְּבוּדוֹת, וְאִם הֵיזֵה לוֹ - הֲרִי שְׂהֵיזֵה לוֹ
מְעַט"⁴:

כ. ראה לעיל בחלק ב' סימן תרס"ג שאמר מוהרנ"ת כעין זה לבנו רבי יצחק אודות ידידותו
עם רבי מרדכי: "אם יש לך התבודדות על הדבר - הרי שמקנא אני בך; ואם לאו - איני
מקנא בך!"

כא. ראה לקמן סימן קל"ז.

כב. "וצריך האדם לידע בנפשו: מדוע יש לי רצון שאינו טוב חס ושלום? מדוע אני
מתקוטט עם הזולת? מדוע אני מדבר רע על הזולת? האדם הרי יודע את נגעי נפשו
ומכאוביו; כל זה הוא רק כי לא התפללתי על זה להשם יתברך!" - "אַ מְעַנְטִשׁ דָּאָרְף בִּי
זִיף וּוִיסן: פֶּאָרְוּאָס הָאָב אִיף דְּעַם רְצוֹן? פֶּאָרְוּאָס קְרִיג אִיף זִיף מִיט יְעַנְעַם? פֶּאָרְוּאָס רְעַד
אִיף אוִיף יְעַנְעַם? אַ מְעַנְטִשׁ וּוִיִּסְט דָּאָרְף וּוִאָספֶּאָרָא רְצוֹנוֹת עַר הָאֵט; וּוִיִּל אִיף בְּעַט נִישְׁט
אוִיף דְּעַר זָאָף!" וכשיילך בדרך זה אזי יתלה כל החסרונות והעוולות שרואה בנפשו רק
בחוסר תפילתו לה' על זה, ולא יחפש לתלות שום חסרון ועוולה בחבירו. ויש לנו דרך
לימוד מזה על כל חסרון שיש לאדם בעבודת ה', שזה רק מחמת שלא התפלל מספיק על
זה, ואם יתחזק וירבה בתפילה, ואפילו אם תאריך ישועתו מלבוא לא ירפה מלהרבות בתפילה
- מובטח לו שבוודאי יושיעו השם יתברך. [וראה עוד לקמן סימן ע"ר]. (רל"י); וראה דברים
רבה פרשה ב' י"ב: "שערי תפילה אינם ננעלים לעולם וכו', אמר ר' חייא רבה: כתיב (תהלים
כז יד) 'קוה אל ה', חזק ויאמץ לך, וקוה אל ה', הוי מתפלל וחוזר ומתפלל, ויש שעה
שיתנו לך"; גם ראה במדרש שוחר טוב שמואל א' א' י"ב: "והיה כי הרבתה להתפלל לפני
ה' - מכאן שכל המרבה בתפילה הוא נענה"; וראה עוד ב'תנא דבי אליהו' אליה זוטא פרק
ו': "אמר הקב"ה למשה: משה, אין אתה יכול לעמוד על מידותי, אלא הריני מודיעך מקצת

קג

פַּעַם דָּפַק רַבִּי נַחֲמָן טוֹלְטְשִׁינְעֶר אֵיזֶה מַסְמֵר בְּפִתְלֵי וְקָבַל עַל יָדַי זֶה מִכָּה בְּאֶצְבָּעוֹ; וּכְשֶׁרָאָה זֹאת מוֹהֲרַנְ"ת אָמַר לוֹ: "פֶּאָרוֹאֵס הָאֶסְטוּ נִישְׁט גֶּעֶפֶעֶטֶן אוֹיף דַּעַם פֶּאָרֵן קֶלאַפֿן דָּאָס טְשִׁוּוּאָק, זָאל זײַךְ נִישְׁט קֶלאַפֿן דִּי פִינְגֶּער?" - "מַדּוּעַ לֹא הִתְפַּלְלֶתָ עַל כֶּךָ לְהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ לְפָנַי שְׂדַפְקֶתָ אֶת הַמַּסְמֵר, שְׁלֹא תִקְבַּל מִכָּה בְּאֶצְבָּעוֹתֶיךָ?"^{כג}:

קד

מוֹהֲרַנְ"ת אָמַר: "טוֹב שְׂיִרְגִיל עֲצָמוֹ הָאָדָם בְּרַבּוּי הַתְּפִלָּה, עַל אֶף שְׂמִתְפַּלֵּל בְּעֶקֶר עַל צְרָכָיו הַגִּשְׁמִיִּים; כִּי כְּשֶׁהָאָדָם עוֹסֵק כְּבָר בַּתְּפִלָּה, אֶף שֶׁהִיא עַל הַדְּבָרִים הַגִּשְׁמִיִּים, מִכָּל מְקוֹם מַחְמַת רַב תְּפִלוֹתָיו יִכְנִיס כְּבָר מִמִּילָא תְּפִלוֹת כָּל שֶׁהֵן גַּם עַל עֲנִינִים רוֹחֲנִיִּים"^{כד}:

מידותי: כשאני רואה בני אדם, אף על פי שאין בהם תהילה ושבח של תורה ומעשים טובים לא במעשה ידיהם ולא במעשה אבותיהם, אלא רק בשביל שהן עומדים ומודין ומברכין ומשבחין ומרבים בתחנונים לפני - אני נזקק להם וכופל להם מזונותיהם, שנאמר (תהלים קב יח) 'פנה אל תפילת הערער ולא בזה את תפילתם'; וראה דברים נפלאים בזה ב'שיחות הר"ן' סימנים ס"ח ורל"ד; 'קיצור ליקוטי מוהר"ן' סימן ב' אות ו'; 'ליקוטי הלכות' תפילין ה' אות מ"ג, ושם גזילה ה' אות כ"ח; וב'כוכבי אור' חלק 'אמת ואמונה' אות ט': "כל הצרות והייסורים אשר ישלח ה' יתברך על האדם, הכל הוא כפי אשר ייטיב לנשמתו לעד ולנצח; אבל על פי רוב יכול להיות שכל זה הוא כפי שלא התפלל עוד על זה, או שלא הרבה על זה בתפילה וכו'", עיין שם עוד.

כג. ראה ב'שיחות הר"ן' סימן רל"ג: "שעל כל דבר צריכין להתפלל וכו', דבר גדול ודבר קטן וכו', וכן מבואר באל"ף ב"ת (ספר המידות 'תפילה' ח"ב אות לז), עיין שם"; וראה ב'כוכבי אור' חלק 'אנשי מוהר"ן' (השלישי) אות כ"ב: "ואמר [מוהרנ"ת] שאינו יכול לעשות שום דבר בלתי שיפרש מקודם שיחתו לפני השם יתברך"; וראה עוד פירוש רבינו יונה על משלי פרק ג' פסוק ו'.

כד. ראה 'עלים לתרופה' במכתב מיום ב' ראה שנת תקצ"ה: "ובקשתי ממך בני חביבי מחמד עיני לבל תירא ואל תפחד, רק תתפלל להשם יתברך על זה, ותבין ותשכיל ממוצא דבר שתכריך עצמך על ידי זה ביותר לפרש שיחתך לפני קונך וצורך, כי אין לנו שום עצה

קה

פַּעַם בָּא אַבְרָהָם אֶחָד לְמוֹהֲרַנְ"ת וְנָתַן לוֹ רַעְנַנְדֵּל אֶחָד לְפָדְיוֹן גֶּפֶשׁ, וּבִקֵּשׁ מִמוֹהֲרַנְ"ת שְׂתִפְלֵל עָלָיו: "בְּעֵט גָּאֵט פֶּאָר מִיר" - וְתַכֵּף יֵצֵא מִלִּפְנֵי מוֹהֲרַנְ"ת, עַד שֶׁלֹּא הִסְפִּיק מוֹהֲרַנְ"ת אֶפְלוּ לְשָׂאֵל בְּשִׁלּוּמוֹ וְכוּ'; וּמוֹהֲרַנְ"ת שִׁחַשׁ כִּי אוֹתוֹ אַבְרָהָם נִשְׁמַט מִלְּדַבֵּר עִמּוֹ וּמִבִּקֵּשׁ לְצִאת יָדֵי חוּבְתוֹ בְּפָדְיוֹן שְׁנַתָּן, קָרָא לוֹ לְשׁוּב וְאָמַר לוֹ: "הֵאֵם זֹכֵר אַתָּה עַדִּין אֵת מֵה שֶׁעָבַר עָלֶיךָ אַחֲרֵי גִשׁוּאֵיךָ, שֶׁהִיָּתָה לָךְ צָרָה זֹו וְזֹו וְהִבְטַחְתָּ לְהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁשְׂשִׁיּוֹשִׁיעַ אוֹתָךְ תִּתְחִיל לְעַבְדוֹ? וְהִנֵּה עֲזָרְךָ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וַיֵּצֵאתָ מִהַצָּרָה, אוּלַם עַדִּין לֹא הִתְחַלַּת לְעַבְדוֹ פֶּהֲגֵן כְּדַבְּרֶיךָ, וְשִׁכַּחְתָּ הִבְטַחְתָּךְ", וְכֵן הֵלֵךְ וַיִּמְנָה מוֹהֲרַנְ"ת לִפְנֵי הָאֲבְרָהָם הַזֶּה אֵת כָּל הַהִרְפָּתָקָאוֹת וְהַצָּרוֹת שֶׁעָבְרוּ עָלָיו, וְהִזְכִּיר לוֹ שֶׁבְּכָל פַּעַם הִבְטִיחַ לְהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ שְׂאֵם יֵצֵא מִהַצָּרָה יִתְחִיל לְעַבְדוֹ יִתְבָּרַךְ כְּרָאוּי; "וְהִנֵּה עָתָה יֵשׁ לָךְ עוֹד צָרָה, וְגַם הִיא בָּאָה לָךְ כְּדִי לְרַמֵּז לָךְ שֶׁתִּתְחִיל לְעַבְדוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הָעֵקֶר מִתְּכּוֹנִים אֵלֶיךָ, וְאַתָּה בָּא וְנוֹתֵן לִי רַעְנַנְדֵּל עַל פְּדִיוֹן?! וְכִי מָה אַתָּה סְבוּר, שְׂאֵתָה שׁוֹכְרֵנִי? וְכִי שֹׁכִיר יוֹם אֲנֹכִי?!" - "דוֹ דִּינְגִסְט מְעַךְ? אֵיךְ בֵּין דְּעֵן אֶ גְּאִימְטְשִׁיק?!", "אֲנִי אֶתְפַּלֵּל עִבּוּרְךָ, וְאַתָּה תִּחְזֹר לְאַנְלִתְךָ?! וְהִרֵי הָעֵקֶר כְּאִמּוֹר הוּא שְׂמִתְכּוֹנִים מִלְּמַעְלָה עָלֶיךָ, רַק גַּם אֲנִי אֶעֱזֹר וְאַתְּפַלֵּל עָלֶיךָ"י:

ותחבולה כי אם תפילה ותחנונים וצעקה וזעקה להשם יתברך, כי הוא יתברך רב להושיע; ואגב תרוויח שתוכל לפרש גם כל אשר עם לבבך מכבר לפני השם יתברך; וראה לקמן סימן קצ"ט.

כה. הרי העתק כתב יד רבי שמשון בארסקי במכתבו לרבי שמואל הורוויץ בשנת תרפ"ז: "וזו שכבודו רוצה שאציל אותו מצרותיו על ידי תפילה או על ידי איזה מופת - זה דבר שאין לו שחר, כי כבר בעיר טשעהרין בזמן מוהרנ"ת ז"ל היה איש אחד מאנשי שלומנו שהיה בצרה רחמנא ליצלן, ורצה ליתן למוהרנ"ת ז"ל מעות הרבה לפדיון נפש שיציל אותו מצרותיו, ולא רצה מוהרנ"ת ז"ל לקבל, ואמר לו: 'השם יתברך שלח עליך הצרה לעוררך משינתך, ואתה רוצה שאסיר ממך את הצרה? לא כן האמת', ואמר להאיש הנ"ל שהוא